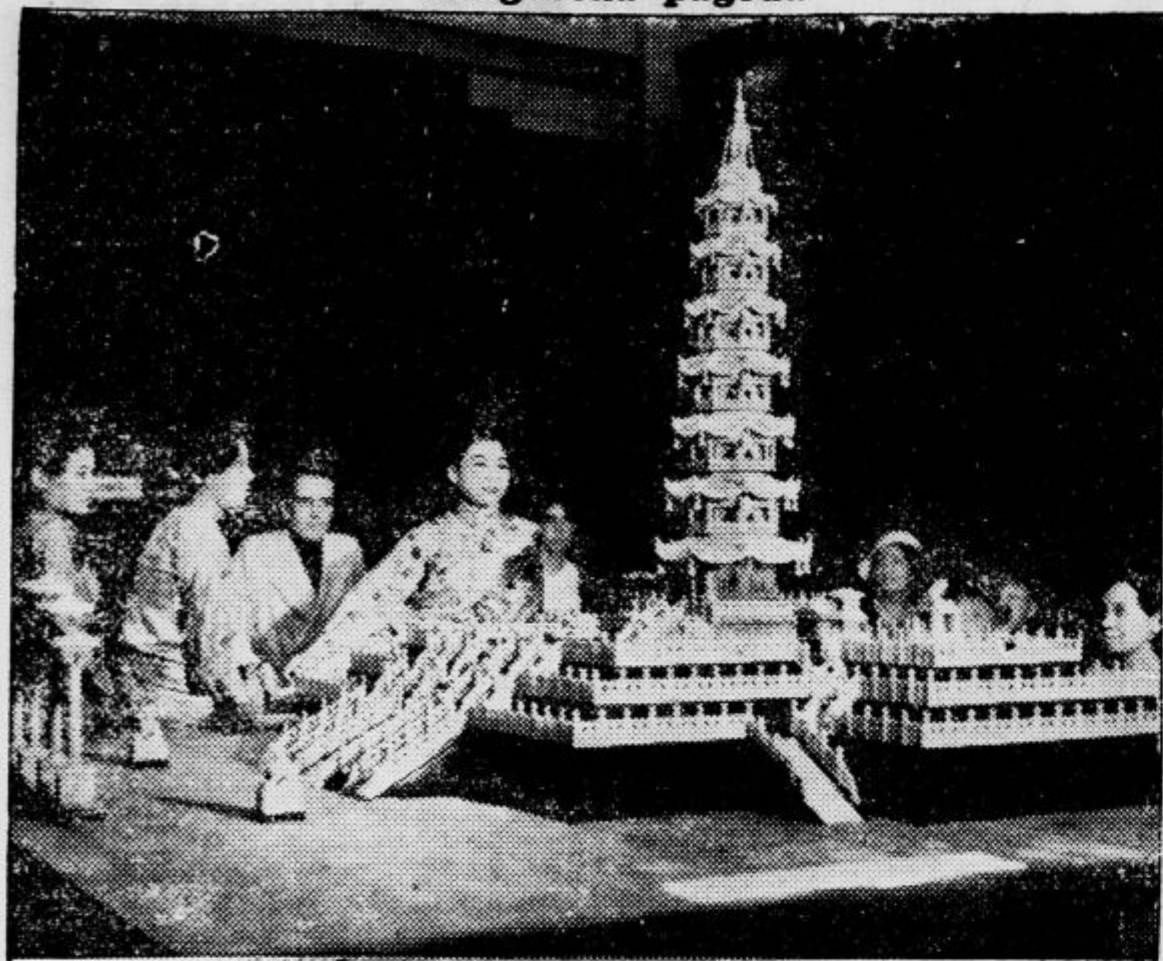

Iz življenja in sveta

Dragocena pagoda

Ta miniaturni posnetek nekega kitajskega templja na svetovni razstavi v Chicagu predstavlja vrednost nad milijon zlatih dolarjev

Jadranska modrina

Snovi, ki določajo barvo morske vode

Ce morsko vodo kemično preiščemo, najdemo v njej poleg ogromnih količin kuhinjske soli dosti manjše količine drugih spojin, pred vsem fosfatov in nitratov. A baš te spojine so za življenje v morju odločilne, kajti od njih živi tako zvani rastlinski plankton, mikroskopsko majhne rastline, ki plavajo v velikanskih masah v gornjih morskih plasteh. Čim več fosfatov in nitratov, tem več tega rastlinskega planktona, od katerega zavisi spet količina tako zvanega živalskega planktona, ki oblikuje isto tako vrhnje plasti morja.

Živalski plankton se preživlja namreč z rastlinskim, od živalskega planktona pa živijo spet ribe, pred vsem potujoče, slaničnikom sorodne ribe, med katere spadajo tudi sardele in makrele, ki so n. pr. za naše Jadranske morje tako važne. Živalski plankton, ki se seseda na dnu morja, je hrana tudi živalim, ki žive v globljinah, kakor školjкам, rakom, morskim pajkom. Čim več teh živali na dnu morja, tem več tudi rib, ki se držijo najrajši v spodnjih plasteh, n. pr. polenovk, morskih ščuk in podobnih.

Tako smo videli, kako je bogastvo kakšnega morja z živalmi v zadnji vrsti odvisno od fosfatov in nitratov. V tem pogledu pa je z našim Jadranskim morjem precej slaba. Dočim vsebujejo severna morja n. pr. do 40 mg fosforja na tono morske vode, znaša njegova količina na tono jadranske vode komaj 3 mg. Posledica je potem malo rastlinskega planktona, malo živalskega planktona, malo rib, dosti manj nego v severnejših morjih.

Zato pa se naše morje odlikuje s tako čudovito sinjo barvo, ki jo opeva toliko poetov. Stvar je lahko umevna: v morjih, ki vsebujejo dosti fosfatov in nitratov in zaradi tega dosti planktona, ki napolnjuje njihove zgornje plasti do 400 m v globino, je namreč baš ta preobilica organizmov kriva njihove značilne, sivo-modre barve. Jadransko morje, ki ima dosti manj teh organizmov, pa je zato čisto, prozorno in nemotno ogledalo sinjega južnega neba.

Kralj smučarjev

Stockholmski listi poročajo o tragični smrti Andersa Ahmanna, ki so ga v njegovi domovini na švedskem imenovali »kralja smučarjev«.

Navzlic svojim 80 letom se je peljal v viharne vremene s čolnom k izlivu Eisnerne reke v bližini male laponske naselbine Peuraure, da bi nastavljal svoje mreže in trnke. Visok val pa je prevrnil čoln in Ahman se je v razburkanem morju obupno boril za življenje. Njegova stara žena, ki je opazila ta boj, mu je prišla z drugim čolnom na pomoč in ga je potegnila na breg. Tam je spregovoril ž njo še nekoliko besed in zatisnil oči za vedno. Njegovo srce ni več zdržalo zadnjega napora.

V svojih kočah in šotorih pripovedujejo stari Lapenci svojim otrokom in vnukom čudovite stvari iz mlajših let »kralja smučarjev«. Pred 50 leti je postal po vsej švedski slaven s svojim 210 km dolgim potovanjem na smučeh skozi najbolj divja ozemlja Laponske. Ko je dovršil to pot, se je odpravil na smučeh takoj v vas Jokkmokk, kjer je preplesal vso noč. Ne da bi si odpočil, se je potem, isto tako na smučeh, vrnil domov v Peuraure, 110 km poti. Šele tu je legel spat. A ni spal dolgo, ko so mu sporočili, da so v bližini opazili medveda. Vstal je in ga šel lovit. Čez nekoliko ur ga je ustrelil.

Najlepša ženska v Evropi

Rusinja Tatjana Maslova, izvoljena za lepo ženo Evrope, v pariškem avtobusu

Iz brzic Niagare v ječo

Te dni je neki 18letni mladenič prvič preplaval brzice Niagarskih slapov. Rekorder je pilnil v vodo z ameriškega nabrežja. Brzice so ga večkrat potegnile v nevarne vrtnice, vendar se je vselej srečno izvil iz njih objemov in je po dve in pol urnem plavanju dosegel mejo Kanade.

Vsi, ki so spremljali nenavaden prizor, so bili zadivljeni nad sportnim uspehom mladega plavca. Ko pa je zmagovalac srečno dosegel kopnino, ga je sprejel policist in mu napovedal aretacijo zaradi potepuštva in prepovedanega plavanja. Seveda pa je ta aretacija samo formalnega značaja, kajti odličnega rekorderja, ki se mu je posrečil tako tvegan poskus, gotovo ne bo pustila Amerika trpeti za zamreženimi okni.

Nov Chaplinov film

Charlie Chaplin je v Hollywoodu dovršil nov nemi film. Njegova posebnost je ta, da je brez vmesnih naslovov. Chaplin je tudi sam zložil pospremo glasbo. Chaplin igra v tem filmu vlogo Napoleona.

Dozdevna in resnična smrt

V Kečkemetu se je primeril nenavaden primer dozdevne in resnične smrti. 24 letni knjigotroski prodajalec Fargas je umrl. Položili so ga v rakev in ga hoteli pokopati. V trenutku, ko so pogrebci zabili krsto, pa se je »mrtvec« prebudil, vstal in odšel v službo. Zvečer se je vrnil domov, s tekom povečerjal in legel k počitku. Ko so ga naslednje jutro prišli buditi, pa ni dal od sebe nobenega znaka življenja. Bil je resnično mrtvec — 24 ur potem, ko se je zbudil od navidezne smrti.

»Vrzite jo v ogenj,« je rekla. »Brockaw me je prisilil, da sem mu jo dala napraviti, zato jo sovražim. Sovražim Brockawa, sovražim to sliko. Sežgite jo.«

»Spravil jo bom,« se je uprl. »Sežgati, kakopak! To je vendar — — —

»Saj je ne boste več potrebovali — od današnjega dne.«

Svinčena trudnost ji je dokončno zaprla oči.

»Zakaj ne?« je vprašal, sklonivši se k njej.

»Zato, ker imate zdaj — mene — Sekivevin,« je zamrmrala z mehkim, zaspanim glasom, in dolge trepalnice so ji mirno obležale na licih.

20. POGlavJE

V »Gnezdu«

Še dolgo po tem, ko je bila zaspala, je premišljeval o njenih besedah. Zdele so se mu polne čudovite vere in globoke gotovosti. Poslej mu ni več treba slike — ker ima njo! Tako je bila rekla, in David je vedel, da so te besede, ki jih je zamrmrala na meji med vedenjem in spanjem, najčistejši izraz njene duše. Gledal jo je, kako je mirno sopla pred njegovimi očmi — in zdajci mu je leglo na srce kakor nenadna tesnoba in mračna slutnja — a pod to slutnjo je kakor ogenj pod mrtvim pepelom tlela sladka, vznemirjača gotovost posesti. Ognjil jo je z oedejo; nato se je nagnil čeznjo in ji rahlo odrinil goste kodre z obraza. Toplo in mehko so se mu presipali med prsti, čudno blag je bil njih dotik; nekaj trenutkov je brodil po njih, nepremično ji strmeč v otroškoljubko obličje, še vedno ozarjeno od nasmeha, s katerim je bila zaspala. V njegovi duši je vstajala zavest, da se je lotil silne naloge in da ona, ki je skoraj še otrok, najbrže niti ne slut, čemu gresta naproti. Njeno

PRAVKAR JE IZŠLA NOVA ŠTEVILKA

ilustrirane tedenske revije

z naslednjo vsebino:

Naslovna slika: Ivo Kladnik: »V ZELENJU IN SONCU« (lesorez)

Dr. Vladimir Bartol: SODOBNI NAUK O ŽIVLJENJU (konec)

N. K. Koljcev: UMETNO URAVNAVANJE SPOLA PRI POTOMSTVU

KAKO DIHAJO ŽIVALI (rp — s slikami)

GASENJE OGNJA S SMODNIKOM JANTAR (s slikami)

ZAVISNOST MED BARVO IN ZNAČAJEM

NAJLEPŠE JE NA ZEMLJI (Iz dnevnika vseмирskega letalca — s sliko)

SLIKE IZ ŽIVLJENJA IN SVETA

Karlo Kocjančič: ZAPISKI BORISA MOLANA (roman)

„ŽIVLJENJE IN SVET“

ZNAMENITE IZKOPANINE V JUŽNI AFRIKI (s sliko)

Frank Buck: DOŽIVLJAJI V DŽUNGLI (dalje)

UMETNO POVZROČENO VNUTJE MOŽGANSKIF MRENE

ŽENSKA IN SVET (Ženska v sodobni Grški — J. V-t)

VIRGIL ROSSEL, pravnik in književnik (A. D.)

POZRESNOST PTIC

OTROŠKI PRAZNIK NA MADAGASKARJU (k)

NAJVIŠJE TEMPERATURE SONCA

ZA MISLEČE GLAVE

NEVARNOSTI VITKE LINIJE (prof. G. Š.)

FOTOMATER

HUMOR (Adamson)

Zvezek vsebuje poleg tega še dosti zanimivega drobiža in lepih slik.

»ŽIVLJENJE IN SVET« izhaja tedensko ter stane trimesečno Din 20.—, mesečno Din 8.—. Posamezne številke Din 2.—. Naroča se pri upravi: Ljubljana, Knafljeva ul. 5.

Pilot robot

Postov tovariš na poletu okoli sveta

Zdaj, ko leti enooki ameriški letalec Wiley Post okoli sveta, pišejo vsi listi o čudoviti stvari, ki mu nadomešča sopotnika ter ga podpira pri njegovem rekorderkem podvigu. Vse vprašuje, kaj je prav za prav robot, ki pomaga letalcu na ako nevarni vožnji kakor je ta polet okoli zemlje.

»Leteci robot« je stroj, podoben sličnim napravam, kakor so bile že ponovno razstavljene po svetu, predvsem na Angleškem in v Ameriki. Od drugih strojev se razlikuje po svoji zunanji obliki, a tudi po notranji konstrukciji. Ima namreč podoben človeka, ker deluje z rokami, nogami in drugimi udi. V ostalem pa se oddaleč ne predstavlja krone sodobne tehnike. Stroji, ki jih uporabljajo v najrazličnejših strokah za najrazličnejše industrijske namene, so mnogo popolnejši od robota, ki se sproži kakor oni na pritisk električnega gumba.

V bistvu je Postov robot stroj, podoben napravam na modernih ladjah. Na teh že davno ni več slovitega krmarja, o katerem vedo toliko pripovedovati stari pomorščaki. Kadar odrine ladja iz pristanišča, se določi po kompasu natančna smer vožnje in ladja se avtomatično ravna po tem, kar ji predpisuje kompas. Aparat deluje tako dovršeno, da izenači celo spremembe, ki jih morebiti povzroči veter ali razburkano morje. Šele kadar zavije ladja zopet v pristanišče, se pojavi na krovu krmar, ki dovrši delo avtomata.

Nekaj podobnega je Postov avtomatični pilot. Ker je v zvezi z višinskim krmilom,

opravlja pri njem službo natančno po naročilu. Kompas določi letalu smer in robot se trudi samo v toliko, da to smer drži s pomočjo mehaničnega čuta za ravnotežje.

Letenje na slepo je namreč postalo nekaj povsem vsakdanjega, odkar se je letalstvo razvilo in so letala čisto primorana leteti skozi meglo in oblake. V teh primerih se vrši pilotiranje s pomočjo instrumentov, ki jih kontrolira živ pilot. Pri Postu je stvar v toliko drugačna, da je ta kontrola prenešana na robota, ki je tako ustrojen, da začuti vsako morebitno spremembo ter prenese ta »občutek« takoj na krmilo. Če n. pr. potiska veter letalo navzdol ali če ga žene previsoko na kvišku, ga robot s svojo fino mehaniko zopet vrača v normalni tir.

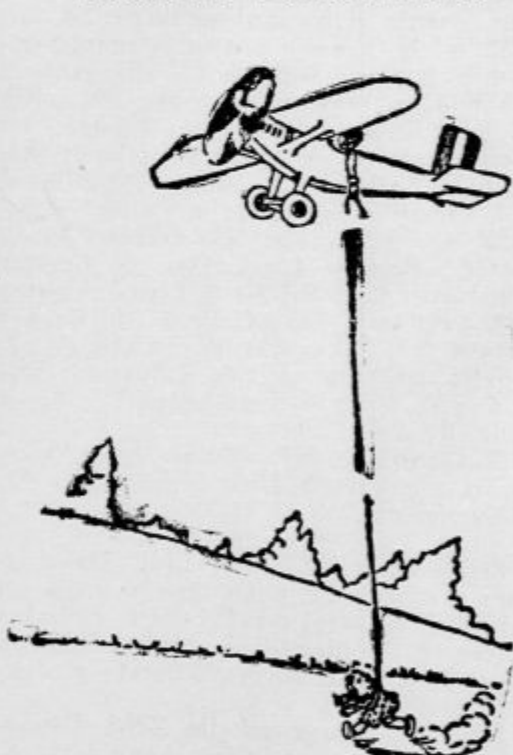
Kakor pa je Postov robot uporaben, tako je tudi nevaren. Naravnano na višino 1000 m ne bi se nikoli ognil 1500 m visoki gorji in bi jadrnal naravnost v pogin. Letalec se zaradi tega nikoli ne sme zanašati nanj, ampak ga mora neprestano nadzirati. Razbremenjuje ga pa pri ročnem delu in mu prihrani dokaj napora in truda, ki bi letalca drugače prekmalu izčrpal.

ANEKDOTA

Ta marki, ki so mu pravkar postavili zelo ugoden horoskop, je prejel nekot naslednje pismo:

»Posodite mi 500 frankov. Imate toliko sreče, da jih boste morda dobili povrnjene.«

VSAK DAN ENA

Letalec sin se uči teka

James Oliver Curwood:

Hči divjine

Roman

»Večerjali boste,« se je nasmehnil. »Med tem ko ste dremali, sem vse pripravil. Ali ste lačni?«

Razložil je bil vse tako, da se ji ni bilo treba vzdigniti z vej, in prinesel odnekod klado, da ji je zaslonil hrbet. Toda njegov trud je bil skoraj prazen, zakaj Marge ni mnogo jedla. Njene oči so bile še vedno meglene; ko sta komčala, je vzel klado proč ter ji napravil iz vej visoko blazino, da je mogla mirno ležati in držati glavo pokoncu, med tem ko je kadil pipo. Hotel je, da ne bi takoj zaspala. Nekaj ga je gnalo, da bi govoril z njo. Najprej jo je vprašal, zakaj je tako neskrbna, da je pobegnila z eno samo dvojico mokasinov in brez tople obleke.

»Vse to je bilo v Tarovem tovoru, Sekivevin,« je pojasnila; oči so se ji svetile v odsevu ognja kakor dva dremotna tolmuna. »Izgubila sva ga.«

Nato ji je jel pripovedovati o očetu Rolandu. Spanec jo je premagoval med poslušanjem; trepalnice so legale čedalje niže, dokler se niso v dveh temnih lokih začrtale na obrazu. Sedel je baš dovolj blizu, da je mogel občudovati njih dolžino in opazovati drhteče prizadevanje oči, da bi ostale odprte. Ko ga je nazadnje pogledala, je pravkar držal njeno sliko v roki in se sklanjal tik njo nje proti ognju, da bi jo v njegovi svetlobi bolje razločil. Za trenutek je bilo videti, kakor da bi jo bil ta pogled popolnoma zdrnil.

